

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2014.9.11.
COM(2014) 567 final

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK
BIZOTTSÁGÁNAK**

**a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés stratégiájának
végrehajtásáról**

{SWD(2014) 276 final}

1. ELŐZMÉNYEK

2012 szeptemberében a Bizottság elfogadott egy közleményt „Az EU által a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés megerősítése és összpontosítása: Stratégiai megközelítés” címmel.¹ A dokumentumot az Európai Parlament,² a Tanács,³ az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság⁴ és a Régiók Bizottsága⁵ egyaránt üdvözölte.

A közlemény rámutatott arra, hogy a globális kihívások globális válaszokat igényelnek, és hajtóerejét jelentik a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködésnek. A nemzetközi együttműködés a tehetségek Európába vonzása, a tudáshoz és a piacokhoz való hozzáférés, valamint – mindezekon keresztül – az EU versenyképességének növelése szempontjából is fontos.

Az EU-nak a kritikus tömeg elérése, a tudás együttes mozgósítása és az innovatív megoldások kidolgozása érdekében meg kell erősítenie a nemzetközi partnereivel folytatott együttműködést. Ehhez olyan stratégiára van szükség, amely a kutatás és az innováció területén folytatott együttműködés valamennyi vetületére kiterjed. Fokoznia kell a kétoldalú és a regionális szintű, illetve a többoldalú fórumok keretében zajló együttműködést, de szinergiákat is ki kell alakítania az EU külső politikáival és a tagállamok erőfeszítéseivel.

Mindezek alapján a közlemény hangsúlyozta, hogy az EU nemzetközi együttműködésének megerősítése és összpontosítása olyan megközelítést igényel, amely minden vonatkozásban maradéktalanul figyelembe veszi a kutatás és az innováció nemzetközi dimenzióját. Ez a gondolat végigvonul a „Horizont 2020” keretprogramon, és tetten érhető abban, hogy a keretprogram a korábbiaknál erősebben összpontosít a nemzetközi együttműködésre. A „Horizont 2020” keretprogram mellett a stratégia a nemzetközi együttműködés innovációs vetületét is tárgyalta: a megfelelő elvek kidolgozását és a megfelelő keretfeltételek kialakítását, a többoldalú kezdeményezések melletti elkötelezettség megerősítését, valamint az EU külső politikáival⁶ és a tagállamok erőfeszítéseivel való szinergiák növelését.

A Bizottság vállalta, hogy 2014-ben beszámol a stratégia végrehajtásának eredményeiről. Ez a dokumentum a jelenlegi helyzetet mutatja be.

2. A „HORIZONT 2020” KERETPROGRAM NEMZETKÖZI DIMENZIÓJA

A stratégia végrehajtásának első két évében a „Horizont 2020” keretprogram⁷ és az Euratom-program,⁸ különösen pedig az első munkaprogramok nemzetközi dimenziójának kialakítása volt az egyik legfontosabb tevékenység.

A „Horizont 2020” keretprogramot⁹ létrehozó jogi aktusok hangsúlyozzák a nemzetközi együttműködés különleges fontosságát, valamint azt, hogy a nemzetközi együttműködésnek a keretprogram teljes egészét át kell hatnia. A keretprogram a 2012-es közlemény céljainak teljesítéséhez kétféleképpen kíván hozzájárulni: általános nyitással és célzott nemzetközi együttműködéssel.

¹ COM(2012) 497.

² 2012. október 9-én Máire Geoghegan-Quinn biztos bemutatta a közleményt az Európai Parlament ITRE bizottságának.

³ CSST/2013/10405.

⁴ CESE/20122081.

⁵ CDR/2012/2076.

⁶ A fejlesztéspolitikát és a humanitárius politikát is ideértve.

⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2013. december 11-i 1291/2013/EU rendelete.

⁸ A Tanács 2013. december 16-i 1314/2013/Euratom rendelete.

⁹ A továbbiakban „»Horizont 2020« keretprogram” alatt az Euratom-programot is értjük.

Az általános nyitás jegyében a „Horizont 2020” keretprogramban a világ összes országának jogalanyai részt vehetnek.¹⁰ Ez különösen a „Horizont 2020” keretprogram azon elemei esetében fontos eszköze a nemzetközi együttműködés megerősítésének, amelyek elsősorban az alulról jövő kezdeményezésekre alapoznak, annak ellenére, hogy ezek is irányoznak elő célirányos tevékenységet a nemzetközi dimenzió fejlesztésére.

Az Európai Kutatási Tanács által odaítélt támogatások egyre inkább a tudományos kiválóság elismerésének számítanak. Ilyen támogatásért a világon mindenhol pályázhatnak kutatók, ha a kutatást valamelyik tagállamban vagy társult országban tervezik végrehajtani.

Az Európai Innovációs és Technológiai Intézet tudományos és innovációs társulásaiban való részvétel a világ összes országának jogalanyai előtt nyitva áll. Az éghajlatváltozás, a fenntartható energia és az IKT területén jelenleg működő három ilyen társulás mindegyikében vesznek részt jogalanyok harmadik országokból.

Az elektronikus infrastruktúrának ugyancsak van hangsúlyos nemzetközi dimenziója. E tevékenység célja a GÉANT és a hozzá kapcsolódó európai uniós elektronikus infrastruktúra globális elérhetőségének továbbfejlesztése, és ezáltal az adatokhoz való hozzáférés segítése és a világ különböző részein dolgozó kutatók közötti távoli együttműködés lehetővé tétele.

A Marie Skłodowska-Curie-cselekvések a „Horizont 2020” keretprogram időtartama alatt mintegy 15 000 Európán kívüli kutató számára teszik lehetővé, hogy Európában kutatói munkát kezdjenek vagy folytassanak, és emellett az európai kutatók Európán kívülre való kirendelését is ösztönzik. A várakozások szerint 2020-ig a Marie Skłodowska-Curie-cselekvésekben valaha részt vett Európán kívüli szervezetek száma túllépi a 3500-at.

Az általános nyitás kiegészítéseképpen a „Horizont 2020” keretprogram különböző alkotóelemei célzott nemzetközi együttműködések is előíranyoznak. Ebben az esetben az együttműködés témája és résztvevői előre meg vannak határozva, és a folytatandó tevékenység olyan területekre irányul, ahol a nemzetközi partnerekkel való együttműködés mindkét oldal számára előnyös.

A „Horizont 2020” keretprogram első munkaprogramjainak kidolgozása keretében megtörtént a célzott nemzetközi együttműködés témáinak és partnereinek meghatározása. A munkaprogramokban megjelölt, a nemzetközi együttműködés céljára előirányzott témák kimerítő jegyzéke megtalálható a résztvevői portálon.¹¹ Az első munkaprogramban szereplő témák mintegy 20%-a van akként megjelölve, hogy a nemzetközi együttműködés szempontjából releváns, ami nagyobb, mint a hetedik keretprogram utolsó évének hasonló adata (körülbelül 12%). A hetedik keretprogramhoz képest azonban „puhult” a nemzetközi együttműködés ösztönzésének eszköztára: csökkent az összehangolt pályázati felhívások¹² száma, és kevesebb az olyan téma, amelynek kapcsán a finanszírozásnak feltétele a harmadik országok jogalanyainak részvétele. A nemzetközi együttműködés ösztönzése ehelyett főként általános értelemben történik.

¹⁰ A részvétel lehetősége nem feltétlenül jár együtt a „Horizont 2020” keretprogram költségvetéséből való részesülés lehetőségével. A harmadik országok résztvevőinek finanszírozására vonatkozó szabályok a „Horizont 2020” keretprogram 2014–15. évi munkaprogramjában, azon belül is az általános feltételeket tartalmazó melléklet A. részében találhatók.

¹¹ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/index.html>

¹² Az összehangolt pályázati felhívás egy-egy, az EU és a partnerország által párhuzamosan kibocsátott felhívást jelent. Mindkettő esetében csak olyan projektek pályázhatnak, amelyeket a másik fél jogalanyainak részvételével terveznek megvalósítani. Ha valaki pályázni kíván, akkor mindkét helyen be kell nyújtania pályázatát. Mind az EU, mind a partnerország csak a saját résztvevőivel ír alá szerződést, és csak ezek számára nyújt finanszírozást.

Fontos fejlemény, hogy egyértelmű elmozdulás tapasztalható a nemzetközi együttműködés módjában: míg korábban a hangsúly annak egyszerű ösztönzésén volt, hogy a harmadik országok kutatói közvetlenül részt vegyenek az aláírt támogatási megállapodásokban, mostanában egyre inkább előtérbe kerül a többoldalú kezdeményezésekben való részvétel útján folytatott együttműködés támogatása.

A stratégia gyakorlati végrehajtására példa az Egyesült Államokkal és Kanadával létrehozandó transzatlanti óceánkutatási szövetséget előirányzó Galwayi Nyilatkozathoz¹³ kapcsolódva a „kék növekedés” területén kiadott pályázati felhívás.

Az Euratom-munkaprogram atommagfúzió-kutatással foglalkozó részének ugyancsak nagyon hangsúlyos nemzetközi együttműködési vetületei vannak, elsősorban az európai fúziós útítervhez és az azt megtestesítő ITER kiemelt projekthez kapcsolódóan.

A nemzetközi együttműködéssel összefüggő horizontális tevékenységek finanszírozása az „Európa a változó világban – inkluzív, innovatív és reflektív társadalmak” kihívás keretében történik. A finanszírozás elsősorban a „Horizont 2020” keretprogramon belüli nemzetközi együttműködést támogatja, de olyan tevékenységekre is irányulhat, amelyek túlmutatnak a keretprogramon, és például az EU nemzetközi partnereivel való szakpolitikai párbeszéd előmozdítását ösztönzik.

A Közös Kutatóközpont egyes meghatározott, a kulcsfontosságú partnerekkel folytatott tevékenységek révén járul hozzá a nemzetközi együttműködéshez.

3. A NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS ALAPELVEI ÉS KERETFELTÉTELEI

A nemzetközi együttműködés stratégiai megközelítésével összefüggésben meg kell határozni az együttműködésben való részvétel alapelveit, és létre kell hozni hozzá a megfelelő keretfeltételeket. Ez azért szükséges, hogy a világ különböző részein dolgozó kutatók azonos feltételekkel működhessenek együtt egymással. Az alapelveknek olyan kérdésekre kell kiterjedniük, mint a felelős kutatás és innováció, a kutatás integritása, a pályázatok szakmai értékelésen alapuló elbírálása, a nők szerepének előmozdítása a tudományos életben és a nemekkel kapcsolatos dimenzió érvényesítése a kutatásban, a kutatói életpálya,¹⁴ a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok igazságos és méltányos kezelése, a kutatási adatokhoz és a kutatási infrastruktúrához való hozzáférés, valamint a szabad hozzáférés.

Ennek érdekében a Bizottság támogatta a kutatási tanácsok vezetőinek önkéntes informális tömörüléseként létrejött Kutatási Világtanács¹⁵ munkáját. E fórum résztvevői a fórum 2012. évi ülésén jóváhagytak egy magas szintű elvi nyilatkozatot a tudományos érdem értékeléséről, a 2013. évi ülésen pedig egy-egy nyilatkozatot a szabad hozzáféréssel, illetve a kutatás integritásával kapcsolatban. A fórum 2014. évi ülésén a résztvevők nyilatkozatot fogalmaztak meg az új kutatógenerációk támogatásáról.

A partnerországokkal és -régiókkal folytatott szakpolitikai párbeszéddel összefüggésben egyre nagyobb figyelem irányul a nemzetközi együttműködés megkezdésének keretfeltételeire. E feltételek közé tartoznak egyebek mellett az együttműködés céljára a partnerországokban rendelkezésre álló finanszírozási mechanizmusok, a külföldi vállalatok jogosultsága a nemzeti K+F-programokban való részvételre, a közbeszerzési eljárásokhoz és a

¹³ <http://www.innovation.ca/sites/default/files/Rome2013/files/Canada-EU-US%20Galway%20Statement%20on%20Atlantic%20Research%20Cooperation%202013.pdf>

¹⁴ Például a Tanács most tárgyal a harmadik országbeli állampolgároknak az Európai Közösség területén folytatott tudományos kutatás céljából való fogadására vonatkozó külön eljárásról szóló 2005/71/EK irányelv átdolgozásáról.

¹⁵ <http://www.globalresearchcouncil.org/>

kockázati tőkéhez való hozzáférés, valamint az adatokhoz való hozzáféréssel és az adatok feletti tulajdonjoggal kapcsolatos szabályozás.

Ebben az összefüggésben alapvetően fontos azoknak az akadályoknak a feltérképezése és felszámolása, amelyek gátolják a harmadik országok jogalanyainak az EU finanszírozási programjaiban való részvételét, tekintettel arra, hogy a harmadik országok szervezetei számára gyakran a részvételükhöz szükséges források biztosítása jelenti a legnagyobb problémát. Különösen így van ez azon országok esetében, amelyek automatikusan nem jogosultak a „Horizont 2020” költségvetéséből folyósított finanszírozásra – egy egész országsoportról van szó, amelybe ma egyebek mellett Brazília, India, Kína, Mexikó és Oroszország is beletartozik. Ezeknél az országoknál az EU szorgalmazta olyan mechanizmusok létrehozását, amelyek révén finanszírozhatják kutatóiknak a „Horizont 2020” keretprogramban való részvételét.

E lényeges probléma megoldására Mexikó kiegészítő társfinanszírozási mechanizmust¹⁶ hozott létre, amely finanszírozási forrást jelent a „Horizont 2020” sikeres projektjeiben részt vevő mexikói partnerek számára, és modellként szolgálhat más partnerországok hasonló kezdeményezéseire. Egy másik példa Új-Zéland, ahol kifejezetten a Marie Skłodowska-Curie kutatási és innovációs munkaerőcsere-projektek társfinanszírozására hoztak létre egy mechanizmust.

A szellemi tulajdonhoz fűződő jogok meghatározásának és érvényesítésének nehézségei gátolják a nemzetközi együttműködést. Ezen a területen az EU és Brazília között a szellemi tulajdonhoz fűződő jogokról folyó párbeszéd nyomán több ponton javult a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok védelme Braziliában. Az Egyesült Államok esetében az innováció keretfeltételeivel a transzatlanti kereskedelmi és beruházási partnerséggel kapcsolatos egyeztetések foglalkoznak. Az Indiával való együttműködés keretfeltételei alapvetően kielégítőek, bár az ország szabadalmi rendszere még megerősítésre szorul. Dél-Afrikának több vonatkozó jogszabály elfogadásával jelentős előrelépést sikerült elérnie a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok védelme területén.

A partnerországok programjaiban részt venni kívánó európai kutatók számos nehézséggel szembesülnek, nem utolsósorban amiatt, hogy kevés az európai résztvevők előtt nyitva álló pályázati lehetőség. A szükséges információk hozzáférhetősége, a nyelvi nehézségek, valamint a pénzügyi, adminisztratív és logisztikai eljárások gyakran *de facto* beszűkítik a tényleges részvétel lehetőségét.

Alapvető szerep juthat ezekben a kérdésekben a partnerországokban kialakított nemzeti kapcsolattartó pontoknak, különösen akkor, ha a nemzeti kapcsolattartó pontok nemzetközi hálózata keretében, koordináltan lépnek fel. Szerepük lehet a „Horizont 2020” keretprogram ismertségének növelésében, valamint a partnerországok kutatóintézményeinek nemzetközi tevékenységével kapcsolatos információk beszerzésében.

4. EGYÜTTMŰKÖDÉS NEMZETKÖZI SZERVEZETEKSEL ÉS TÖBBOLDALÚ KEZDEMÉNYEZÉSEKKEL

Kritikus területeken, a globális kihívásokkal kapcsolatban a nemzetközi együttműködést célszerűbb a nemzetközi szervezetekkel és a többoldalú kezdeményezésekkel folytatott szorosabb együttműködés formájában megvalósítani. E gondolat jegyében a Bizottság fokozta a kutatás és az innováció területén működő nemzetközi kezdeményezések támogatását, ami a „Horizont 2020” keretprogram első munkaprogramjaiban is visszatükröződik.

¹⁶ <http://www.conacyt.mx/index.php/el-conacyt/convocatorias-y-resultados-conacyt/convocatoria-conacyt-horizon2020>

Az éghajlatváltozás, az erőforrások szűkössége és a biológiai sokféleség csökkenése kétségkívül a legnagyobb környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági kihívások között van, amelyekkel az emberiségnek a huszonegyedik században szembe kell néznie; az ezeken a területeken szükséges, többoldalú együttműködés keretében megvalósuló kutatási erőfeszítésekben Európa az elmúlt időszakban kulcsszerepet töltött be, és ennek a jövőben is így kell maradnia. Ebből kiindulva a „Horizont 2020” keretprogram „Az éghajlatváltozás elleni küzdelem, környezet, erőforrás-hatékonyság és nyersanyagok” elnevezésű kihívása támogatja a globális környezetváltozás kutatását finanszírozó szervek (köztük a Bizottság) globális magas szintű informális csoportjaként működő, az e tárgyban együttműködéses alapon folytatott kutatást koordináló Belmonti Fórum¹⁷ munkáját. A Belmonti Fórum a globális fenntarthatóság területén egy „Future Earth” elnevezésű, a már létező nemzetközi programokat¹⁸ egyesítő és azok hatását fokozó nemzetközi program létrehozását is támogatja. A Bizottság emellett társelnöki tisztséget tölt be a Föld-megfigyelési Csoportban (GEO),¹⁹ amely kormányok és nemzetközi szervezetek önkéntes partnerségeként a Föld-megfigyelési rendszerek globális rendszerének (GEOSS) kiépítésére irányuló erőfeszítéseket koordinálja. Támogatást kap ezenkívül az éghajlatváltozás folyamatos értékelésének első számú, az ENSZ keretei között működő nemzetközi tudományos fóruma, az Éghajlat-változási Kormányközi Testület (IPPC)²⁰ is.

Az „Egészségügy” kihívás aktívan támogatja a GLOPID-R (Global Research Collaboration for Infectious Diseases Preparedness – globális kutatási együttműködés a fertőző betegségekre való felkészülés területén) elnevezésű kezdeményezést.²¹ Emellett más hasonló kezdeményezések is kapnak támogatást, köztük az International Rare Diseases Research Consortium (nemzetközi ritkabetegség-kutatási konzorcium)²² és a Global Alliance for Chronic Diseases (globális szövetség a krónikus betegségekre területén)²³ is.

Az elektronikus infrastruktúra egy másik olyan terület, ahol Európa aktív a többoldalú kezdeményezésekben, például a GEANT-ban vagy a Research Data Alliance-ban (kutatási adatokkal foglalkozó szövetség).²⁴

Mindezek mellett más további többoldalú fórumok is említendők. A Bizottság vezető szerepet vállalt az „Emberi Határok” Tudományos Program (Human Frontier Science Programme)²⁵ finanszírozási keretének megújításában; aktívan közreműködött a CERN európai részecskefizikai stratégiájának²⁶ naprakésszé tételében; hozzájárult a Bizottság és az EIROforum²⁷ közötti partnerség megerősítéséhez; és aktív szerepet játszott az EUREKA 2020 stratégiai útiterv kidolgozásában.

A multilaterális megközelítés bizonyult a legjobbnak a nanobiztonság területén. A mesterséges nanoanyagokkal foglalkozó OECD-munkacsoport keretei között létrehozott

¹⁷ <http://igfagcr.org>

¹⁸ Köztük a WCRP-t (World Climate Research Programme – globális éghajlat-kutatási program), az IGPB-t (International Geosphere and Biosphere Programme – nemzetközi geoszféra- és bioszféraprogram), a Diversitast (nemzetközi tudományos biodiverzitás-kutatási program) és az IHDP-t (International Human Dimension Programme – nemzetközi humándimenzió-program).

¹⁹ A GEO-nak 89 ország és a Bizottság a tagja (<http://www.earthobservations.org>).

²⁰ <http://www.ipcc.ch>

²¹ <http://glpidr.globe-network.org/>

²² <http://www.irdirc.org>

²³ <http://www.gacd.org>

²⁴ <https://rd-alliance.org/>

²⁵ <http://www.hfsp.org>

²⁶ <http://council.web.cern.ch/council/en/EuropeanStrategy/ESParticlePhysics.html>

²⁷ <http://www.eiroforum.org>

Nanoreg projekt több helyről is kap támogatást: 10 millió EUR-t a hetedik keretprogram költségvetéséből, 30 millió EUR-t a tagállamoktól és 10 millió EUR-t az ipartól.

A Bizottság aktívan részt vett több, a kutatás- és az innovációpolitika, illetve az energiaügy területén működő OECD-testület, jelesen a Nemzetközi Tudományos Fórum (GSF), a Tudomány- és Technológiapolitikai Bizottság (CSTP), a Technológia- és Innovációpolitikai Munkacsoport (TIP), a Nukleáris Energia Ügynökség (NEA) különböző bizottságai, valamint a Nemzetközi Energia Ügynökség (IEA) munkájában. Az EU kulcsszerepet játszik az ITER Nemzetközi Szervezetében és a IV. Generációs Nemzetközi Fórumban.

A Bizottság képviselte az EU-t a G8-ak tudománypolitikai minisztereinek 2013. június 12-i ülésén Londonban, ahol a résztvevők támogatásukról biztosították a vezető tisztségviselők csoportjának a globális kutatási infrastruktúrával kapcsolatos folyamatos tevékenységét, és fontos állásfoglalásokat fogadtak el a globális kihívásokról és a szabad hozzáférésű kutatási adatokról.

A Rio+20 csúcsertekeztet sürgette egy olyan, a 2015 utáni időszakra vonatkozó fejlesztési menetrend kidolgozását, amelynek a fenntartható fejlődés áll a középpontjában. Ennek keretében egyebek mellett – részben a millenniumi fejlesztési célok teljesítésében elért eredmények felülvizsgálata alapján – egyetemesen alkalmazható „fenntartható fejlesztési célok” kerülnének meghatározásra.

5. KOMMUNIKÁCIÓ

A 2012-es közleményben foglaltak sikeres végrehajtásának előfeltétele annak biztosítása, hogy világszerte ismertek legyenek az EU erősségei és a nemzetközi kutatási és innovációs együttműködésben betöltött szerepe. Ennek érdekében a Bizottság olyan kommunikációs stratégiát dolgozott ki, amely nemzetközileg a partnerországokban és a többoldalú fórumokon, illetve a tagállamokon belül egyaránt megszólít minden érdekeltet.

Ennek keretében a Bizottság egy kommunikációs kampányt indított azzal a fő üzenettel, hogy a „Horizont 2020” keretprogram nyitott a világ előtt. A „Horizont 2020” keretprogramra való összpontosítás mellett a kommunikációs stratégia olyan elemeket is tartalmaz, amelyek ráirányítják a figyelmet az EU kutatás- és innovációpolitikájára és a nemzetközi együttműködés azon belül elfoglalt helyére, illetve amelyek erősítik az EU kiválósági és tudásközpontként betöltött szerepét.

A „Horizont 2020” keretprogram népszerűsítésében létfontosságú szerepet töltenek be az EU-ban és a partnerországokban működő nemzeti kapcsolattartó pontok. Hasonlóképpen a Bizottság kutatási és innovációs tanácsosi hálózata, valamint az EU küldöttségeinél a kutatás- és innovációüggyel foglalkozó munkatársak nagyon aktív szerepet játszanak nemcsak a „Horizont 2020” keretprogram ismertségének növelésében, hanem a tagállamok tudományos tanácsosaival, a régiókkal és a helyi önkormányzatokkal, valamint más szereplőkkel folytatott hálózatos együttműködésben is. Az EU-küldöttségek mindegyike részt vett a kutatószervezetek felé való kommunikációban is. Végezetül a partnerországokkal végrehajtott kétoldalú projektek szintén fontos szerepet játszanak a „Horizont 2020” keretprogram és az általa kínált részvételi lehetőségek ismertségének növelésében.

A kommunikációs stratégia végrehajtásának fontos eleme a tudományos diplomácia. A magas szintű találkozók például kitűnő alkalmat kínálnak a „Horizont 2020” keretprogram ismertségének növelésére, illetve annak tudatosítására, mennyire központi helyet foglal el a kutatás területén folytatott nemzetközi együttműködés az EU külső politikáiban.

E kommunikációs stratégia végrehajtásának támogatása érdekében a Bizottság különböző promóciós anyagokat tett hozzáférhetővé: képeslapokat, szórólapokat, PowerPoint-bemutatókat, az International Research Update című hírlevelet, a nemzetközi együttműködésnek szentelt internetes oldalakat, valamint egy videofilmet, amely elmagyarázza a „Horizont 2020” keretprogram nemzetközi vetületeit, illetőleg a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés fontosságát. Ezek egy része a partnerországok nyelvén, például oroszul és kínaiul is rendelkezésre áll. Ugyancsak erőteljesebb lett a közösségi médiában való jelenlét.

6. AZ EU KÜLSŐ POLITIKÁIVAL ÉS A TAGÁLLAMOK TEVÉKENYSÉGÉVEL FENNÁLLÓ SZINERGIÁK MEGERŐSÍTÉSE

A kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés globális megközelítéséből az is következik, hogy meg kell erősíteni az erőteljes globális vetülettel rendelkező többi szakpolitikával és különösen az EU külső politikáival (ideértve a fejlesztéspolitikát is), illetve a tagállamok tevékenységével fennálló szinergiákat.

A „tudományos diplomácia” eszközei révén a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés „puha” hatalmi eszközként alkalmazható a kiemelt jelentőségű országokkal és régiókkal ápolt kapcsolatok javítására. Ugyanígy a jó nemzetközi kapcsolatok elősegíthetik a hatékony kutatási és innovációs együttműködést. A tudományos diplomácia segítheti az EU-t a válságkezelésben és a békeépítésben is. Például a kutatási infrastruktúra egyes olyan elemei, mint a SESAME,²⁸ illetve olyan projektek, mint az éghajlatváltozás következményeivel és a társadalmakra gyakorolt hatásaival foglalkozók²⁹ könnyebbé tehetik a kutatók párbeszédét a közel-keleti érdekeltekkel.

Annak érdekében, hogy a nemzetközi együttműködés stratégiai jelentősége a legmagasabb szinten is visszhangra találjon, a kutatás és az innováció kérdésköre egyre gyakrabban jelenik meg az EU nemzetközi partnereivel folytatott párbeszédben, ahogyan arról a 2013-ban és 2014-ben szervezett csúcstalálkozók (Brazília, Kína, Japán, USA, Afrika) és más magas szintű találkozók (például Kanada, Új-Zéland) következtetése is tanúskodnak.

A kutatás- és innováció-, illetve a kereskedelempolitika szorosan összefonódik egymással. A szabadkereskedelmi megállapodások, például az EU és az USA közötti transzatlanti kereskedelmi és beruházási partnerség létrehozását előkészítő tárgyalások lehetőséget adnak az innováció területén folytatott együttműködés keretfeltételeinek javítására.

A kutatás- és innovációpolitika kedvező hatást gyakorolhat az EU fejlesztési együttműködési politikájára. A „Változtatási program: az EU fejlesztéspolitikájának hathatósabbá tétele” című közlemény³⁰ azt szorgalmazza, hogy a fejlesztéspolitika több figyelmet szenteljen az innovációpolitikák kidolgozásának, mert ez lehetőséget ad a fejlődő országoknak arra, hogy kihasználják a globálisan integrált piacok lehetőségeit.

Az innováció az EU humanitárius politikájának is fontos dimenziója. „Az EU rezilienciapolitikája: az élelmiszerválságok tanulságai” című közlemény³¹ az innovatív módszerek elterjesztését sürgeti a kockázatkezelés területén.

A külső politika eszközeivel fennálló szinergiákat nagyban növelte az a körülmény, hogy ezek az eszközök indokolt esetekben a kutatási és innovációs kapacitások bővítéséhez is nyújtottak támogatást. Például a 2007–2013. évi Fejlesztési Együttműködési Eszköz 30 millió EUR

²⁸ <http://www.sesame.org.jo/sesame/>

²⁹ <http://www.cliwasec.eu>

³⁰ COM(2011) 637.

³¹ COM(2012) 586.

összeggel támogatta Dél-Afrikában az „Innováció a szegénység enyhítése szolgálatában” elnevezésű programot. Az Afrikai Unió kutatástámogatási programja az Afrikai Unió tudomány- és technológiapolitikájának végrehajtását támogatja; a tizenegyedik Európai Fejlesztési Alap 35 millió EUR összeget irányoz elő a „Tudás a fejlesztés szolgálatában” területre. Az Európai Szomszédsági és Partnerségi Támogatási Eszköz (2007–2013) keretében a keleti partnerség esetében a hat országot lefedő East-Invest regionális program kapott támogatást, a déli partnerség esetében pedig kétoldalú kapacitásépítési programok juthattak ilyen módon finanszírozáshoz. A bővítési országok a Duna-stratégia, valamint az Adriai- és a Jón-tenger térségére vonatkozó EU-stratégia keretében vesznek részt kutatási és innovációs cselekvésekben, kutatási kapacitásaik megerősítése pedig az Előcsatlakozási Támogatási Eszköz kiemelt célja.

A figyelem középpontjában állt a tagállamok és a társult országok, illetve az EU tevékenységének jobb koordinálása is. Ennek a törekvésnek különösen a nemzetközi tudományos és technológiai együttműködés stratégiai fóruma (SFIC)³² adott keretet. A SFIC azzal törekedett céljainak elérésére, hogy stratégiai tanácsadással szolgált a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés új stratégiájának kidolgozásához és végrehajtásához. A SFIC emellett iránymutatásokat dolgozott ki annak érdekében, hogy jobban támogathassa a különböző csúcstalálkozók és kétoldalú párbeszéd előkészítését, és munkacsoportot állított fel a közös alapelvek tisztázására. Az elmúlt időszakban több fontos partnerrel, köztük Indiával, Brazíliával, Kínával és az USA-val indultak közös kezdeményezések; a SFIC – különösen a 2014. március 26-án kifejezetten erre a célra összehívott műhelytalálkozó keretében – hozzájárult a jövőbeni együttműködés prioritásainak stratégiai tervezéséhez.³³

A tagállamokkal és a társult országokkal folytatott együttműködés egy másik dimenzióját jelenti az, amikor ezek az államok egy-egy közös tevékenység kidolgozása és megvalósítása érdekében összefognak egymással. A 185. cikk alapján megkezdte működését az európai és fejlődő országok klinikai vizsgálatok területén létrejött partnersége,³⁴ és jelenleg is folyamatban van egy új euromediterrán kutatási és innovációs partnerség előkészítése. A Bizottság emellett vizsgálja annak lehetőségét, hogyan lehetne a közös programozási kezdeményezéseken, például az indiai vízellátással foglalkozó kezdeményezésen keresztül megerősíteni a nemzetközi együttműködést.

7. A JÖVŐBENI EGYÜTTMŰKÖDÉS PRIORITÁSAI

7.1. Stratégiai tervezés

A 2012-es közleményben központi helyet foglalt el a jövőbeni együttműködés prioritásainak stratégiai tervezése. Ezt a dokumentum azért látta szükségesnek, hogy kellő időben meg lehessen határozni azokat az együttműködési kezdeményezéseket, amelyek léptéküknél és terjedelmükénél fogva alkalmasak arra, hogy bekerüljenek a „Horizont 2020” keretprogramba.

A közlemény elfogadása óta jelentős előrelépések történtek a partnerországokkal és -régiókkal folytatott együttműködés prioritásainak közös meghatározásában. E tervezőmunka legfontosabb kiindulópontját az EU partnereivel folytatott párbeszéd adta, és ez volt az a keret, amelyhez igazodva a közös érdek, a kölcsönös előnyök, az optimális lépték és terjedelem, a partnerség és a szinergia elvei alapján meghatározásra kerültek a prioritások.

³² <http://www.consilium.europa.eu/policies/era/sfic>

³³ ERAC-SFIC 1359/14.

³⁴ <http://www.edctp.org>

Erről a folyamatról bővebb információkat a csatolt bizottsági szolgálati munkadokumentum tartalmaz.

7.2. Kétoldalú együttműködés

A partnerországokkal folytatott együttműködés prioritásainak meghatározási módja a Brazíliával, Chilével, Dél-Afrikával, Dél-Koreával, Indiával, Japánnal, Kanadával, Oroszországgal és az USA-val folytatott együttműködéssel kapcsolatban összeállított útitervekből ismerhető meg; ezeket a csatolt bizottsági szolgálati munkadokumentumban mutatjuk be.

A prioritások meghatározása más országok viszonylatában is folytatódott. Az Ausztráliával való együttműködés az energiaügyre, az erőforrás-hatékonyságra és a nyersanyagokra, az egészségügyre, az élelmezésbiztonságra és a kutatási infrastruktúrára fog összpontosítani.

Mexikó esetében az energiaügy (különösen a geotermikus energia kutatása), az egészségügy és az IKT szerepel a jövőbeni együttműködés kiemelt területei között.

Az Új-Zélanddal folytatandó együttműködés legfontosabb területe az egészségügy és az élelmezésbiztonság lesz.

Ukrajna esetében a jövőbeni együttműködés első számú célterületei között az IKT, az új anyagok és feldolgozási technológiák, a biotechnológia és a közlekedés szerepel.

A „Horizont 2020” keretprogramhoz való társulások folyamata ugyancsak zökkenőmentesen haladt. A társult országok a tagállamokkal azonos szinten vesznek részt a „Horizont 2020” keretprogramban. A társulás folyamata eddig Norvégiával, Izlanddal, Albániával, Bosznia-Hercegovinával, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal, Montenegróval, Szerbiával, Törökországgal, Izraellel és Moldovával zárult le.

7.3. Regionális együttműködés

A nemzetközi együttműködés globális megközelítésében az EU által egyes térségekkel folytatott kutatási együttműködés is központi helyet foglal el. A figyelem középpontjában azok a térségek állnak, amelyekkel már létezik szakpolitikai párbeszéd. A regionális együttműködés másik alapját a kétoldalú együttműködés keretében nem kezelhető problémákkal való foglalkozás szükségessége adja – ilyen például a malária, az AIDS, a tuberkulózis és más hasonló betegségek elleni küzdelem, valamint a környezetvédelemmel, a fenntartható erőforrás-felhasználással és az éghajlatváltozással összefüggő egyes kihívások. A regionális együttműködés a kutatási infrastruktúra optimális kihasználását is segítheti, mint például az Afrika–Európa Rádiócsillagászati Platform³⁵ esetében, illetve könnyebbé teheti az adott térségben felhalmozott tudáshoz való hozzáférést.

A regionális együttműködések prioritásainak meghatározási módja a mediterrán térséggel és a keleti partnerség hatálya alá tartozó térséggel kapcsolatban összeállított útitervekből ismerhető meg.

Afrika esetében jelenleg az európai és fejlődő országok klinikai vizsgálatok területén létrejött partnerségén (EDCTP 2) keresztül az egészségügyi kutatásban, valamint a globális Föld-megfigyelés és az IKT területén folyik együttműködés, míg a jövőre nézve az EU–Afrika magas szintű szakpolitikai párbeszéd keretében az élelmezés- és a táplálkozásbiztonság, valamint a fenntartható mezőgazdaság került meghatározásra kiemelt területként.

³⁵

<http://www.aerap.org>

A Latin-amerikai és Karibi Államok Közössége (CELAC) viszonylatában a jövőbeni együttműködés legfontosabb célterülete a biogazdaság, a megújuló energiaforrások hasznosítása, az IKT, az egészségügy, a biológiai sokféleség és az éghajlatváltozás, valamint a kutatói életpálya lesz.

Az Öböl-menti országokkal folytatott együttműködés kiemelten foglalkozik az energiabiztonsággal, a környezetvédelemmel (a vizek védelmét és az éghajlatváltozást is ideértve), az egészségüggyel és az IKT-vel.

Az ASEAN esetében a jövőbeni együttműködés kiemelten az élelmiszerekre, a mezőgazdaságra és a biotechnológiára (különös tekintettel az akvakultúrára), az egészségügyre, az IKT-re és a megújuló energiaforrások hasznosítására fog irányulni.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

Mindamellett, hogy a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködéssel összefüggésben 2012-ben meghatározott stratégia végrehajtásában sikerült eredményeket elérni, a fentiekből világos, hogy ez csak a kezdet volt, és bőven van még feladat.

A „Horizont 2020” keretprogram és a hozzá kapcsolódó munkaprogramok nemzetközi dimenziójának további erősítése érdekében a nemzetközi együttműködést jobban kell integrálni a „Horizont 2020” keretprogram stratégiai programozásába és a munkaprogramok kidolgozásába. Erről a stratégiai tervezési folyamat során a jövőbeni nemzetközi együttműködés vonatkozásában meghatározott prioritásokból kiindulva kell gondoskodni.

Emellett folytatni kell az együttműködés közös alapelveinek és keretfeltételeinek kialakítására és az együttműködést akadályozó tényezők kiküszöbölésére irányuló erőfeszítéseket, mert enélkül elképzelhetetlen a nemzetközi együttműködések tartalmának és minőségének javítása.

További erőfeszítéseket igényel a stratégia hatásainak kvantitatív mutatók segítségével történő nyomon követése is. Ahogyan azt a 2012-es közlemény előirányozta, ennek keretében túl kell lépni a „Horizont 2020” keretprogram keretében megkötött támogatási megállapodásokban közvetlenül részt vevő harmadik országbeli jogalanyok pusztá számának mérésén, és a nemzetközi együttműködés teljes globális dimenzióját nyomon kell követni. Tekintettel arra, hogy a „Horizont 2020” keretprogram csak 2014. január 1-jén kezdődött, erről a kérdésről egyelőre korai volna még beszámolni.

A nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos kommunikációs stratégiát tovább kell finomítani és tovább kell folytatni, mert ez fontos a „Horizont 2020” keretprogram ismertségének növelésében és annak nagyobb tudatosításában, hogy a keretprogram az egész világ előtt nyitva áll. Ezzel párhuzamosan a Bizottság továbbra is összpontosítani fog a tudományos diplomáciára, és tovább törekszik az EU külső politikáival és a tagállamok tevékenységével fennálló szinergiák növelésére.

A stratégia végrehajtásában elért eredmények felhasználásával a Bizottság még erőteljesebben fog törekedni arra, hogy a kutatás és az innováció területén folytatott nemzetközi együttműködés globális dimenzióját a globális kihívások megválaszolásának és a nagyobb hatású eredmények elérésének szolgálatába állítsa.